

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

3 (409)

May – June 2024

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 3. Number 409 (2024), 148–160
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.759>

FTAP 16.01.45
ӘОЖ 372.881.1

© G. Klychniyazova^{1*}, Zh. Dauletbekova², 2024

¹Zhetysu University named after I. Zhansugurov, Kazakhstan, Taldykorgan;

²Kazakh-British Technical University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: guleke1973g@mail.ru

PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR DEVELOPING STUDENTS' SPEECH CULTURE

Gulnar Klychniyazova — PhD student of Zhetysu University I. Zhansugurov, Taldykorgan, Kazakhstan
E-mail: guleke1973g@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-1883-1564>;

Zhanat Dauletbekova — Doctor of Pedagogical Sciences, Kazakh-British Technical University, Almaty, Kazakhstan

E-mail: zh.dauletbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1862-6680>.

Abstract. This study aims to investigate the pedagogical and psychological foundations of developing students' speaking culture through textual work in the learning process. Specifically, it examines the application of certain methods to enhance students' thinking, literacy levels, and attention through working with texts in school, and considers the pedagogical and psychological aspects of developing a methodology for fostering speaking culture. In the article, the author believes that working with the text is related to the methodology of teaching the meaning of the text, and in this regard, he made a SWOT analysis of the process of teaching the students to understand the meaning of the text, because the formation of the pronunciation culture of students by working with the text is the result of the student's understanding of the meaning of the text. The main goal of the scientific research in the framework of the article development was to describe and analyze the process of formation of students' pronunciation culture by working with the text, in particular, to propose the use of certain methods in the current school curriculum. The theoretical and practical significance of the work is that the materials of the article are used in the preparation of test tasks, methodological manuals, and recommendations and open the way to clarifying scientific conclusions. The study used the methods of induction (ie, moving from the individual to the general) and deduction (moving from the general to the individual), as well as the method of analysis. The main idea of the article was to study the peculiarities of the formation of students' pronunciation culture by using a teaching method such as reading the meaning of the text in school lessons. When relying on the literary didactic material and the system of exercises corresponding to the advanced standards, the purposeful, systematic, and consistent work on the formation of students' speaking culture will be effective.

Keywords: Reading comprehension, lesson, pronunciation culture, school curriculum, educational process, text analysis

© Г. Клычнннзова^{1*}, Ж. Дәулетбекова², 2024

¹І. Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Қазақстан, Талдықорған;

²Қазақстан-Британ техникалық университеті, Алматы, Қазақстан.

E-mail: guleke1973g@mail.ru

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Гульнар Клычнннзова — І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің докторанты, Қазақстан, Талдықорған

E-mail: guleke1973g@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-1883-1564>;

Дәулетбекова Жанат — педагогика ғылымдарының докторы, Қазақстан-Британ техникалық университеті, Алматы қ, Қазақстан

E-mail: zh.dauletbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1862-6680>.

Аннотация. Бұл мақала оқу процесінде мәтіндік жұмыс арқылы оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамытудың педагогикалық және психологиялық негіздерін зерттеуге бағытталған. Нақтырақ айтсақ, ол мектептегі мәтіндермен жұмыс жасау арқылы оқушылардың ойлау қабілетін, сауаттылық деңгейі мен зейінін арттырудың белгілі бір әдістерін қолдануды қарастырады және сөйлеу мәдениетін тәрбиелеу әдістемесін жасаудың педагогикалық және психологиялық аспектілерін қарастырады. Автор мақалада мәтінмен жұмыс жасау мәтіннің мағынасын түсініп оқыту әдістемесімен өзара байланыстың бар екенін пайымдайды және осы орайда оқушыларға мәтіннің мағынасын түсініп оқыту үрдісінің SWOT-талдауын жасады, себебі мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқушылардың айтылым мәдениетін қалыптастыру оқушылардың мәтіннің мағынасын түсініп оқудан туындайтын нәтиже. Мақаланы әзірлеу шеңберіндегі ғылыми зерттеудің негізгі мақсаты мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқушылардың айтылым мәдениетін қалыптастыру үрдісін сипаттау және талдау болды, атап айтқанда қазіргі мектеп бағдарламасында белгілі бір әдістерді қолдануды ұсыну. Жұмыстың теориялық және тәжірибелік маңыздылығы мақала материалдарын тест тапсырмаларын, әдістемелік құралдар мен ұсыныстарды дайындауда қолданылады және ғылыми тұжырымдарды нақтылауға жол ашады. Зерттеу индукция әдістерін (яғни, жекеден жалпыға ауысу) және дедукцияны (жалпыдан жекеге ауысу), сондай-ақ талдау әдісін қолданды. Мақаланың негізгі идеясы мектеп сабақтарында мәтіннің мағынасын түсініп оқу сияқты оқыту әдісін қолдану арқылы оқушылардың айтылым мәдениетін қалыптастырудың ерекшеліктерін зерттеу болды. Әдеби дидактикалық материалға және жетілдірілген нормаларға сәйкес келетін жаттығулар жүйесіне сүйенген кезде оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру бойынша мақсатты, жүйелі және дәйекті жұмыс пәрменді болады.

Түйін сөздер: түсініп оқу, сабақ, айтылым мәдениеті, мектеп бағдарламасы, оқу процесі, мәтінді талдау

© Г.Н. Клычниязова^{1*}, Ж. Дәулетбекова², 2024

¹Жетысуский университет им. И. Жансугурова, Талдыкорған, Қазақстан;

²Қазақстанско-Британский технический университет, Алматы, Қазақстан.

E-mail: guleke1973g@mail.ru

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

Гульнар Клычниязова — PhD докторант Жетысуского университета имени И. Жансугурова, Талдыкорған, Қазақстан

E-mail: guleke1973g@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-1883-1564>;

Даулетбекова Жанат — доктор педагогических наук, Қазақстанско-Британский технический университет, г. Алматы, Қазақстан

E-mail: zh.dauletbekova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1862-6680>.

Аннотация. Целью данного исследования является изучение педагогических и психологических основ развития разговорной культуры учащихся посредством работы с текстом в процессе обучения. В частности, в нем рассматривается применение определенных методов для развития мышления, уровня грамотности и внимания учащихся посредством работы с текстами в школе, а также рассматриваются педагогические и психологические аспекты разработки методики формирования культуры устной речи. В статье автор считает, что работа с текстом связана с методикой обучения смыслу текста, и в связи с этим провел SWOT-анализ процесса обучения учащихся пониманию смысла текста. Ведь формирование речевой культуры учащихся при работе с текстом является результатом понимания учащимися смысла текста. Основной целью научного исследования в рамках разработки статьи было описать и проанализировать процесс формирования культуры речи учащихся при работе с текстом, в частности предложить использовать определенные методы в действующей школьной программе. Теоретическая и практическая значимость работы заключается в том, что материалы статьи используются при подготовке тестовых заданий, методических пособий и рекомендаций и открывают путь к уточнению научных выводов. В исследовании использовались методы индукции (т.е. перехода от частного к общему) и дедукции (перехода от общего к частному), а также метод анализа. Основная идея статьи заключалась в изучении особенностей формирования культуры речи учащихся путем использования такого метода обучения, как чтение смысла текста на школьных уроках. При опоре на литературно-дидактический материал и систему упражнений, соответствующую передовым стандартам, целенаправленная, систематическая и последовательная работа по формированию речевой культуры учащихся будет эффективной.

Ключевые слова: понимание прочитанного, урок, культура произношения, школьная программа, учебный процесс, анализ текста

Кіріспе

Оқушыларда сөйлеу мәдениетін қалыптастыру-оқушының жеке басын жан-жақты дамытуға бағытталған педагогиканың негізгі міндеттерінің бірі. Жаһандану және қоғамды ақпараттандыру жағдайында сауатты, үйлесімді және мәдени сөйлеу дағдылары тек кәсіби қызмет үшін ғана емес, сонымен бірге жеке өсу үшін де маңызды болады. Осыған байланысты мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық-психологиялық негіздерін зерттеу ерекше өзектілікке ие болады. Зерттеу тақырыбын таңдау мәтіндермен жұмыс жасау арқылы сауаттылық деңгейін арттыруға және оқушылардың ойлауын дамытуға ықпал ететін әдістерді дамыту қажеттілігіне байланысты. Қазіргі білім беру бағдарламалары мәтінмен жұмыс элементтерін қамтиды, бірақ олардың сөйлеу мәдениетін қалыптастырудағы тиімділігі көбінесе жеткіліксіз. Бұл көптеген

студенттердің мәтіндерді түсінуде және түсінуде қиындықтарға тап болуына әкеледі, бұл өз кезегінде олардың өз ойларын анық және сауатты жеткізу қабілетіне әсер етеді. Сонымен қатар, айтылым мәдениеті — бұл қазіргі педогогикалық ғылымның ажырамас саласы және ол ХХ ғасырда жеке пән ретінде қалыптасты. Жаппай халықты белсенді қоғамдық өмірге баулу халықтың мәдени деңгейін, атап айтқанда, сөйлеу мәдениетінің, айтылым мәдениетінің деңгейін арттыру мәселесін де маңызды міндеттер қатарына енгізді. Қазіргі қоғамда әлеуметтік тұрғыдан нақты қорғалған адам ол өз қызметінің мәнін әлеуметтік-экономикалық, мәдени-құқықтық жағдайларға бейімдеп өзгерте алатын тұлға (Нурбекова, 2022). Ал, мұндай сипатты жан-жақты білімді оқушыны тәрбиелеп өсірген жағдайда ғана қалыптастырады. Соңғы кездегі отанды зерттеулер сөйлеу дағдыларын дамытудың негізгі бағыттары бойынша қосымша зерттеулер жүргізуді ұсынды. Танымдық икемділік пен эмпатияның тілді үйренуге әсеріне, әр түрлі студенттер топтары үшін мультимодальды цифрлық құралдардың тиімділігіне ерекше назар аудару қажет. Сондықтан бұл бағыттар оқыту ортасында сөйлеу дағдыларын меңгеру процесі туралы түсінігімізді тереңдету және мәтіндік тәсілдердің әлеуетін зерттеудің маңызын көрсетеді (Klyuchniyazova, 2024).

Шетелдік зерттеулер пікірталас пен аналитикалық қарым-қатынасты үйлестіру оқушылардың сөйлеу мәдениетін едәуір жақсартатынын көрсетуде. Бұл тәсіл педагогикалық студенттерді мәтіндік коммуникация процестеріне белсенді түрде тарту арқылы олардың сөйлеу мәдениетін арттыруда тиімділігін көрсетті (Andrienko & Bezenkova, 2021). Оқушыларға тиімді әсер ету үшін мұғалімнің мінез-құлқын ұйымдастырудың кәсіби стратегиялары сияқты педагогикалық әдістер өте маңызды. Педагогикалық қарым-қатынас, ауызша және вербалды емес өрнектер, эмоционалды бақылау сияқты әдістер оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады (Kravets, 2023). Сөйлеудің жиі кездесетін қателіктерін анықтау және интонация, грамматика және қарым-қатынас этикасы сияқты ерекшеліктерге назар аудара отырып, практикалық ұсыныстар беру мәтіндермен жұмыс жасау кезінде сөйлеу сапасын едәуір жақсарты алады (Lagionova, 2018).

Мәтінге негізделген сөйлеуді дамытуда интерактивті әдістер мен рефлексиялық тәжірибелерді қолдану өте тиімді. Бұл стратегиялар сөйлеу құзыреттілігін оңтайландыру үшін дәстүрлі және инновациялық педагогикалық әдістерді біріктірудің маңыздылығын көрсетеді (Martina, Tretiak, & Nordiichuk, 2021). Сонымен қатар, серіктестіктердің өзара әрекеттесуіне және заманауи әдістемелерге бағытталған психологиялық-педагогикалық қолдау жүйелері ерте жастағы балаларды тәрбиелеуде сөйлеуді дамыту үшін өте маңызды. Бұл жүйелер интерактивті және қолдау шаралары арқылы сөйлеуді дамыту үшін оңтайлы жағдайларды жасауға көмектеседі (Kondratets & Naumenko, 2022). Жалпы, тақырыптың өзектілігі белсенді қатысуды, педагогикалық әдістерді, қателерді түзетуді, интерактивті әдістемелерді және қолдау жүйелерін қамтитын мәтіндермен жұмыс істеу арқылы оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамытуға қажетті көп қырлы көзқараспен ерекшеленеді. Бұл стратегиялар студенттердің академиялық және тұлғалық өсуіне ықпал ете отырып, тиімді қарым-қатынас жасау қабілетін ұжымдық түрде арттырады.

Бұл зерттеудің мақсаты мәтінмен жұмыс жасау арқылы оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру әдістерін әзірлеу және талдау болып табылады. Оқушылардың мәтіннің мағынасын тиімді игеруіне және сөйлеу дағдыларын дамытуға ықпал ететін педагогикалық және психологиялық аспектілерге ерекше назар аударылады. Зерттеу мәтінді түсінуге үйрету процесіне SWOT талдауын жүргізеді, бұл қолданыстағы тәсілдердің күшті және әлсіз жақтарын, сондай-ақ оларды қолдануға байланысты мүмкіндіктер мен қауіптерді анықтауға мүмкіндік береді.

Материалдар мен негізгі әдістер

Зерттеу барысында әртүрлі оқу орындарында қолданылатын әртүрлі мәтіндік материалдар мен дидактикалық құралдар қолданылды. Бұл материалдар мен құралдар оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамытуға бағытталған және олардың тиімділігін бағалаудың негізгі көзі болды. Зерттеу бірнеше кезеңдерде жүргізілді: әдебиеттерге шолу, мәтіндік материалдарды таңдау, нәтижелерді талдау. Әдебиеттерді шолу барысында әдеби материалдар негізінде зерттеу гипотезаларын анықтау үшін мәтіндермен жұмыс жасау және сөйлеу мәдениетін дамыту бойынша қолданыстағы ғылыми еңбектер мен зерттеулер талданды. Мәтіндік материалдарды таңдауда мәтіндер оқушылардың жас ерекшеліктеріне және білім беру бағдарламаларына сәйкес таңдалды, мәтіндердің мазмұны мен күрделілігін ескере отырып дидактикалық құралдар жасалды. Нәтижелерді талдау барысында жиналған мәліметтер мәтіндік әдістердің сөйлеу дағдыларын дамытуға әсерін бағалау үшін пайдаланылды, зерттеу нәтижелері салыстырмалы түрде талданды. Сонымен қатар, Зерттеуде қолданылған негізгі әдістерге SWOT талдауы, психологиялық және салыстырмалы талдау кірді. SWOT талдауы мәтін мағыналарын түсіну процесін бағалау, мәтіндік әдістердің күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін анықтау үшін қолданылды. Психологиялық талдау оқушылардың түсіну және аналитикалық қабілеттерін дамытуға бағытталған мәтіндік жұмыс кезіндегі танымдық және эмоционалды процестерге бағытталған. Салыстырмалы талдау әртүрлі мәтіндік әдістердің тиімділігін салыстыру және жеке оқыту тәжірибелері мен стратегияларының салыстырмалы тиімділігін бағалау үшін пайдаланылды.

Нәтижелер мен оларды талқылау

Айтылым мәдениетін арттыру қазіргі қоғамның көкейкесті мәселесі болып табылады. Қазіргі қазақ тілінің нормаларын сақтай отырып сөйлеуге үйрету үшін балалардың бастауыш мектеп жасынан бастап сөйлеу мәдениетін қалып тастыруға назар аударған жөн, бұл бастауыш сынып мұғалімдерінің маңызды міндеттерінің бірі. Қазіргі кезде балалар сөз сөйлеген кезде, сөзжасамда, сөздерді қолдануда және сөздерді өзгертуде екпін қоюда көптеген қателіктер жібереді. Негізгі мақсаты оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту, жетілдіру болып табылатын ана тілінің мектеп курсы әрдайым белгілі бір дәрежеде мәдени және сөйлеу мәселелерін шешіп отырады.

Өкінішке орай, мұғалімдер сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға әрдайым назар аударма бермейді, сондықтан осы мәселені арттыру жолдарын іздестіру қажет. Сөйлеу мәдениетін қалыптастыру үшін жоғары сапалы дидактикалық материалдың да маңызы зор. Қазақ және шетелдік авторлардың шығармала рында сипатталған сөйлеу жағдайлары жоғары сапалы дидактикалық материал болып табылады.

Мұғалім балалармен бірге осы жағдайларды талдап, қорытынды жасауы тиіс, балаларды өз ойлары мен сезімдерін дұрыс, дәл және дәйекті түрде баяндауға үйретуі керек. Сондықтан мәтінмен жұмыс жасау арқылы сөйлеу мәдениетін қалыптастыру мәселесі қазақ тілі мен әдебиеті әдістемесіндегі басым бағыт болып табылады.

Бастауыш сыныптарда «әдеби материалда бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру» курсы енгізу перспективалы болып көрінеді, оның аясында сөйлеу мәдениетінің деңгейі жоғарылайды, тілдік тұлға дамиды. Ұсынылған курс бастауыш сынып оқушыларына өз ойлары мен сезімдерін басқаларға дәл, қисынды, түсінікті етіп көрсетуге мүмкіндік береді.

Өздеріңіз білетіндей, қазіргі уақытта оқушылар орфоэпиялық, акцентологиялық, лексикалық, грамматикалық нормаларды сақтамауды анықтауға бағытталған тапсырмаларды орындау кезінде көптеген қателіктер жібереді. Әдеби материалда сөйлеу мәдениетін қалыптастыру бағдарламасы проблема лық оқыту сипатына ие: зерттеу және шығармашылық сипаттағы міндеттер қойылады. Оқушылар

қазақстандық шетелдік авторлардың шығармаларымен жұмыс істеп қана қоймай, өздері де құрастыруы керек.

Сөйлеу мәдениеті-бұл тіл туралы ғылымның салыстырмалы түрде жас саласы, ол ХХ ғасырда тәуелсіз пән ретінде қалыптасты. Кең халықты белсенді қоғамдық өмірге баулу халықтың мәдени деңгейін, атап айтқанда, сөйлеу мәдениетінің деңгейін арттырудың маңызды міндеттері мен проблемаларын қойды. Әлеуметтік тұрғыдан шынымен қорғалған, әлеуметтік-экономикалық, мәдени-құқықтық жағдайларға байланысты өз қызметінің мазмұнын қайта құруға қабілетті жан-жақты білімді адам ғана бола алады.

Нарықтық қатынастар адамнан бастамашылдық, кәсіпкерлік, кәсіби ұтқырлық, қазіргі жағдайда бейімделу қабілеті, дұрыс, сауатты ойлау қабілеті сияқты жаңа қасиеттерді талап етеді. Елдегі нақты жағдай маманның сөйлеу мәдениетін арттыру қажеттілігін анықтайды.

Өз ойын нақты және анық жеткізе білу, сауатты сөйлей білу, өз сөзімен назар аудару білу – дипломаттардың, заңгерлердің, саясаткерлердің, мектептер мен жоғары оқу орындарының оқытушыларының, радио және теледидар қызметкерлерінің, менеджерлердің, журналистердің әртүрлі кәсіптеріндегі адамдар үшін кәсіби жарамдылықтың өзіндік сипаттамасы.

Қазіргі уақытта оқушылардың сөйлеу мәдениетінің төмен деңгейі, сондай-ақ сөйлеу нормаларының бұзылуы байқалады. Мақаланың негізгі мақсатына сай бастауыш сынып оқушыларына өз ойларын дұрыс, дәл және қисынды түрде айтуға үйрету және соның негізінде оқушылардың сөйлеу мәдениетінің деңгейін арттыру (Қаржауова, 2011).

Сөйлеу мәдениетін арттыру қазіргі қоғамның өзекті мәселесі болып табылады. Қазіргі орыс тілінің нормаларын сақтай отырып сөйлеуге үйрету үшін бастауыш мектеп жасында сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға назар аударған жөн, бұл бастауыш сынып мұғалімдерінің маңызды міндеттерінің бірі қазіргі кезде балалар сөздердің айтылуында, сөзжасамда, сөздерді қолдануда, екпін қоюда көптеген қателіктер жібереді. Негізгі практикалық мақсаты оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту, жетілдіру болып табыла тын ана тілінің мектеп курсы әрдайым белгілі бір дәрежеде мәдени және сөйлеу мәселелерін шешіп отырды өкінішке орай, мұғалімдер сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға әрдайым назар аудару бермейді, сондықтан оны арттыру жолдарын іздеу қажет. Сөйлеу мәдениетін қалыптастыру үшін жоғары сапалы дидактикалық материал үлкен маңызға ие, орыс және шетелдік авторлардың шығармаларында сипатталған сөйлеу жағдайлары жоғары сапалы дидактикалық материал болып табылады. Мұғалім балалармен бірге осы жағдайларды талдап, қорытынды жасауы керек, балаларды өз ойлары мен сезімдерін дұрыс, дәл және дәйекті түрде баяндауға үйретуі керек, сондықтан мәтінмен жұмыс жасау арқылы сөйлеу мәдениетін қалыптастыру мәселесі қазақ тілі мен әдебиеті әдістемесіндегі басым бағыт болып табылады (Бексұлтанова, 2012).

Бастауыш сыныптарда «әдеби материалда бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру» курсы енгізу перспективасы бағыттардың бірі болып табылады, оның аясында сөйлеу мәдениетінің деңгейі арта түседі, тілдік тұлға дамиды.

Қазіргі кезде оқушылар акцентологиялық, лексикалық, грамматикалық нормаларды сақтамауды анықтауға жөніндегі тапсырмаларды орындау кезінде көптеген қателіктер жібереді. Әдеби материалға негізделіп оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру бағдарламасын жүзеге асырған кезде көптеген қиындықтар туындайды: осындайда зерттеу және шығармашылық сипаттағы міндеттер белгіленетіндігін атап өткен жөн. Оқушылар қазақстандық және шетелдік авторлардың шығармаларымен жұмыс істеп қана қоймай, өздері де мәтін құрастыра білуі керек.

Жаттығулардың үш тобы болады: 1) орфоэпиялық және акцентологиялық нормаларды жетілдіруге бағытталған жаттығулар; 2) лексикалық нормаларды жетілдіруге бағытталған жаттығулар; 3) грамматикалық нормаларды жетілдіруге бағытталған жаттығулар.

Айтылым мәдениетін арттыру қазіргі қоғамдағы өзекті мәселе болып табылады. Адамдар түсінуі үшін өз ойларын дұрыс, дәл, дәйекті түрде білдіре білу қажет және өте маңызды болып табылады. Қазіргі қазақ тілінің акцентологиялық, айтылымдық, лексикалық, грамматикалық нормаларын сақтай отырып айтылым мәдениетін дамыту үшін сөйлеу мәдениетін мектеп жасынан бастап қалыптастыруға назар аударған жөн.

Бұл мақала-оқушылардың сөйлеу мәдениетін арттыру мәселесін шешуге үлес қосуға тырысу. Оның мәні сөйлеу мәдениетін қалыптастыруда әдеби материалды қолданудың мәнін ашуда; әдеби материалда бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру қажеттілігін көрсетуде.

Абай атамыз:

«Пайда ойлама, ар ойла,

Талап қыл артық білуге.

Артық білім кітапта,

Ерінбей оқып көруге»

айтып өткендей, кітап оқыған кезде талдауға бейімделген ойлау, белгілі бір жағдайды тұтастай сипаттап, оның жекелеген бөлшектерін салыстыра білу, үрдістердің салыс тырмалы талдауын жасай білу, кітаптан алынған ақпарат негізінде өзіндік қорытындыларды, пікірлер мен теориялық ұсыныстарды тұжырымдау қабілеттері дами түсетіндігі бәрімізге мәлім.

Ежелгі философтар адамның материалдық ауқатының дәрежесі оның рухани байлығының деңгейіне сәйкес келгенде ғана бақытты болады деген еді. Біріншісінің — яғни, адамның материалды тұрғыдан бай болуына түрлі банктар, сауда биржалары мен өзге де қаржы мекемелері ықпал ететін болса, қоғамның рухани мәдениетін қалыптастырып, оны арттырудағы кітапхананың, атап айтқанда кітап оқудың ролі басым және кітап оқу дағдысы балаға кішкентай күнінен отбасында қалыптастырылады.

ҚР Білім және ғылым министрлігінің нормативтік актілерінде, атап айтқанда мемлекеттік білім беру стандарттарында оқытудың негізгі міндетті құрамдас бөлігі «әртүрлі бағыттағы және әртүрлі жанрадағы мәтіндерді семантикалық оқуды меңгеру» болып табылады.

Біз білетіндей, әдеби мәтіндерді оқу - бұл деректерді алып, оларды өңдеу үрдісі ғана емес, сонымен қатар, қоршаған әлем туралы ақпаратты қабылдау, ой өрісті кеңейту мен дамыту құралы, оқу арқылы адамның миында жаңа нейрондық байланыстар пайда болады. Уақытының көп бөлігін кітап оқуға арнаған адамның ой өрісі мен IQ коэффициенті кеңейіп қана қоймай, уақыт өте келе қартайған кезде ойлау мен есте сақтау қабілеті де сақталатыны ғылыми дәлелденген. Өмір бойы алынған барлық когнитивтік функциялар. Осы орайда алғанда, оқудың ролі мен функциялары өте маңызды екендігін байқаймыз (Тасыбаева, 2014).

Біздің — жаңа формациядағы мұғалімдердің міндетіміз дамыған ақпараттық қоғамда оқушыларды ерте жастан бастап семантикалық оқу дағдыларына үйрету және мағынасын түсіне отырып оқу дағдыларын қалыптастыру. Қазір көптеген оқу орталықтарында тіпті орта мектептің бірінші сыныптарынан бастап жылдам оқу дағдыларын үйретуде. Бұл әрине, жақсы үрдіс, бірақ сонымен қатар біздің функциямыз – ақпарат легі тым көп замандағы мектеп мұғалімдерінің функциясы оқушыларға мағынаны түсіндіре отырып оқуды үйрету - яғни оқып алынған кітаптан, басқа да ақпарат көзінен ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны түсіну, талдау және өз қорытындыларын жасау және кітаптардан, журналдардан және басқа да өзекті

ақпарат көздерінен ақпаратты ұзақ уақыт жадында сақтау (Түсіпбекова, 2011).

Мақалада келтірілген әдеби материалда мектеп оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру мәселесі келесідей шешілді:

1. Психологиялық, лингвистикалық, педагогикалық және әдістемелік әдебиет терді зерттеу әдеби материалда мектеп оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастырудың теориялық негіздерін анықтауға мүмкіндік берді. Сөйлеу мәдениетін жетілдірудің психологиялық негізі сөйлеу әрекеті мен сөйлеуді қалыптастыру процесі туралы ілім болып табылады; айтылым мәдениетін дамытудың факторлары: сөйлеу ортасын қалыптастыру, өзара байланыстарды орнату қажеттілігі, қарым-қатынас қажеттілігі, сөйлеу белсенділігі, пайымдай алу.

2. Сөйлеу мәдениетінің негізгі теоретикалық тұжырымдамаларын сипаттауға болады: тіл мен сөйлеуді ажырату, тіл нормасын түсіну, тіл мен сөйлеу стильдері туралы білу.

3. Айтылым мәдениетін қалыптастыруда қолдануға болатын қазақ тілін оқытудың әдістері мен тәсілдері: 1) теориялық әдістер (әңгіме, мұғалімнің әңгімесі, материалды оқулық бойынша өз бетінше зерделеу);

2) теориялық-тәжірибелік әдістер (фонетикалық, морфологиялық, этимологиялық талдау, грамматикалық құрастыру, лексикалық талдау); 3) тәжірибе лік әдістер (түсініксіз сөздерді түсіндіру, анықтамалық әдебиетпен жұмыс істеуді үйрету, қолданысқа сөздіктенді енгізу, сөз тіркестері мен сөйлемдерді құрастыру, қателерді түзету).

4. Қазіргі уақытта қазақ тілі, әдебиет пәндері бойынша заманауи бағдарламалар мен оқулықтарда мектеп оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыру бойынша аяқталған, жүйелі, қисынды негізделген жұмыстың жүргізілгендігі байқалмайды. Қолданыстағы бағдарламаларда осы саладағы арнайы сөйлеу дағдыларының шеңбері анықталмаған және бастауыш сынып оқушыларының сөйлеуіне қойылатын талаптар сипатталмаған. Мұның бәрі оқушылармен осындай жұмыс жүйесін құру қажеттілігін дәлелдейді (Түсіпбекова, 2011).

5. Мектеп оқушыларының сөйлеу мәдениетін жетілдіру үшін таңдалатын дидактикалық материал кеелсідей болуы тиіс: 1) әдеби; 2) қол жетімді және білім алушылардың жасына сәйкес; 3) әр түрлі (халықтан орыс және шетелдік авторлардың авторлық шығармаларына дейін); 4) танымдық; 5) зерттелетін құбылыстарға бай болуы керек.

6. Дидактикалық материалды іріктеудің негізгі көздеріне мыналар жатады: 1) бастауыш сыныптарда оқылатын көркем шығармалардың мәтіндері; 2) сыныптан тыс оқуға арналған шығармалардың мәтіндері; 3) ауызша халық шығармашылығының туындылары; 4) газеттер мен журналдардың материалдары; 5) оқушылардың жазбаша жұмыстары.

7. Ұсынылған әдістеме бойынша сөйлеу мәдениетін қалыптастыру процесінде қалыптасатын мектептің әр сыныбы үшін арнайы дағдылар мен дағдыларды ажыратуға болады.

8. Сабақтарды ғана сөйлеу мәдениетін оқытудың негізгі формасы ретінде қарастыруға болмайды, сонымен қатар, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға көмектесетін сыныптан тыс жұмыстарды да қолдануға болады: сөйлеу мәдениеті үйірмесі, сөйлеу мәдениеті кеші, сөйлеу мәдениеті бұрышы, газет, олимпиада.

9. Мәтінмен жұмыс барысында оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін жаттығулар жүйесін жасауға болады.

10. Белгілі бір дағдыларды барынша тиімді қалыптастыру мақсатында оқушылардың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру бойынша жаттығуларды шартты түрде үш топқа бөлуге болады, оларды жетілдіруге бағытталған нормаларға байланысты: 1) акцентологиялық және айтылу нормаларын жетілдіруге бағытталған жаттығулар, 2) сөйлеудің лексикалық құрылымын жетілдіруге бағытталған жаттығулар, 3) жат-

тығулар, сөйлеудің грамматикалық құрылымын жетілдіруге бағытталған.

Яғни, орта мектептің міндеті — үздіксіз мәтіндік ақпаратты оқуды үйрету ғана емес, сонымен қатар, диаграммалардағы мәтіндер мен кестелік мәтіндерді қамтитын рикстің басқа түрлері, бейнедегі «ұзаққа созылған» мәтінді зейінді және мұқият зерделеу және есте сақтау қабілеті: белгілі бір беріліс немесе тарихи цикл бағдарламасы, берілген ақпараттың мазмұнын түсіну және сценарий авторларының немесе белгілі бір мәтіндердің авторларының ниетін түсіне алу (Байелі, 2016).

Қазіргі уақытта – дамыған ақпараттық технологиялар дәуірінде ақпараттық әлемде оқу дағдылары жоқ адамды елестету мүмкін емес. Сонымен қатар, жазылған ақпаратпен танысу әдісі ретіндегі оқу жеткіліксіз болады, оның орнына жылдам оқу және семантикалық оқу сияқты заманауи оқу әдістері келгендігін байқауға болады.

Қазіргі кезде балалар мен өскелең ұрпақтың санасын Интернеттегі ақпарат кеңінен жайлап алу қаупі бар, «клиптік» деп аталатын ойлау түрі ауылдық жерлерде тұратын балалар да, ірі қалаларда өсіп келе жатқан балаларға да бірдей таралып кеткендігін байқап жүрміз – оған жаппай цифрландыру және ғаламдық ақпараттық желінің кең таралуы себеп болды. Материалдық әлемнің кез-келген объектісі мен құбылысының екі жағы бар сияқты: оң және теріс бұл процесте де - барлық жерде ақпараттандыру және балалардың санасында басымдық беру процесінде клишеленген ойлаудың артықшылықтары ғана емес, сонымен қатар кемшіліктері де көп, өйткені қазіргі кезде балаларымызды «жоғалтып алу» қаупі бар. Қазіргі кезде балалар қарқынды дамып келеді-қазіргі ұрпақтың дамуы алдыңғы ұрпақтан әлдеқайда жоғары, бірақ бұл объективті процесс, заңдылық деуге де болады. Сонымен қатар, біз, ересектер, әсіресе орта мектеп мұғалімдері балаларымыз қай жаққа қарай дамып келе жатқандығын қадағалап отыруымыз керек. Мағынаны түсініп оқу дағдыларын дұрыс сіңіру көбінесе ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны талдай алатын, оқудың мәні мен мәнін түсінетін, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін жан-жақты дамыған, интеллектуалды адамның, жаңа формациядағы маманның қалыпта суына ықпал етеді.

Яғни, қазіргі уақытта мектептің міндеті - барлық оқу пәндері бойынша оқыған мәтіннің мағынасын түсіну және мәтіндік ақпараттың мағынасын түсіну және талдау қабілетін қалыптастыру, ол арқылы оқушылардың сауатты және мәдени сөйлеу дағдылары қалыптасады. Бұған, өз кезегінде, мағынаны түсіне оқуды үйретудің белгілі бір педагогикалық әдістері мен тактикасы ықпал етеді (Досанбаев, 2020).

Мәтіннің мағынасы түсініп оқуды меңгеру деңгейі бойынша жағдайды анықтау үшін біз осы процестің SWOT талдауын жүргізіп, нәтижесін төмендегі кесте түрінде келтірдік.

Кесме 1. Қазақстандық оқушылардың мәтіннің мағынасын түсініп оқу үрдісінің SWOT талдауы

Мықты жақтары: 1. Мәтіннің мағынасын түсініп оқу әдістерін жүзеге асыру болашақта «саналы, жан-жақты ойлайтын» адамды, ой-өрісі дамыған маманды қалыптастыруға мүмкіндік береді

2. Мәтіннің мағынасын түсініп оқу студенттерге болашақта мамандықты ойластырып таңдауға, қазіргі геосаяси жағдайды түсінуге, өткеннің негізгі жетістіктері мен сабақтарына талдау жасауға көмектеседі.

3. Мәтіннің мағынасын түсініп оқу дағдылары мектеп материалын игере руді және есте сақтауды жеделдетуге, айтылым мәдениетін қалыптастыруға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде жоғары оқу орнына түсу кезінде жоғары балл береді.

4. Мәтіннің мағынасын түсініп оқу оқушыға қажетті ғана ақпаратты таңдап игеру дағдылары арқылы өмірде болып жатқан құбылыстар туралы білудің жаңа мүмкіндіктерін ашады.

Мүмкіндіктер: 1. Мәтіннің мағынасын түсініп оқудың уақтылы енгізілген дағдылары оқушының оқу процесіне тек мектеп шеңберінде ғана емес, сонымен бірге, оның бүкіл өмірінде, өмірдің кез-келген саласы бойынша жаңа білім алу процесінде қолдануға қолайлы.

2. Мәтіннің мағынасын түсініп оқу дағдыларын сәтті енгізу орта мектептің бастауыш сыныптарында барлық пәндер бойынша оқушының оқуға деген қызығушылығы арттыруға мүмкіндік туғызады.

3. Оқу барысында оқушының мәтіннің мағынасын түсініп оқу әдісімен қызықтыру қабілетінің арқасында оқушының жасырын, әлеуетті қабілеттерін барынша іске асыруға мүмкіндік бар. Сауатты жағдайда мәтіннің мағынасын түсініп оқудың дағдыларын қалыптастыру орта мектеп оқушыларының болашақта PISA сынақтарынан сәтті өтуге жағдай жасайды.

Нашар жақтары: Түрлі мектеп пәндерінде оқыту кезінде оқушылардың жоғары белсенділігі үнемі шаршау мен оқу процесіне деген қызығушылықтың болмауына әкеп соқтыруы мүмкін. Жоғары сыныптарда енгізілген мәтінді түсініп оқу табандылық, есте сақтауды дамыту, логика, мектепке дейінгі кезеңнен бастап оқытудың алғашқы кезеңінде рінде оқытуға кірісу сияқты негізгі факторлардың жинақталмауына байланысты үлгерімі төмен оқушыларда тиісті қолдануды таба алмауы мүмкін.

Қауіптер: мәтіннің мағынасын түсініп оқу дағдыларын біліктілігі төмен, оқуын енді ғана аяқтаған немесе ауылды аймақтарда тұратын оқытушылар үйрете алмауы мүмкін, себебі ауылдық жерлерде өз мамандығы бойынша емес, таныстық бойынша немесе білікті мамандардың жоқ болуына байланысты жұмысқа алынады, өйткені қазіргі уақытта жастардың, әсіресе жоғары білімі бар, сауатты және білікті жастардың ұмтылысы қалада тұру. Осынған байланысты білікті оқытушы кадрлар тапшылығы бойынша оқыту деңгейі зардап шегеді. Мұндай аймақтарда, әдетте, ауылдық жерлерде мектеп оқушылары мәтіннің мағынасын түсініп оқу дағдыларына үйретілмей қалу қаупі бар.

Әдетте, мағынаны түсініп оқу – бұл танымдық іс-әрекеттің салдары, яғни оқушы оқыған оқушының мағынасын түсінуі үшін студенттер оқығанның мағынасын нақты және дәл, жан-жақты түсініп, өз бейнелерін құрастырып, ақпаратты қайта қарастыра білуі керек, яғни танымдық іс-әрекетті жүзеге асыру. Қазіргі кезде педагогика ғылымында мәтіннің мағынасын түсініп оқу дағдыларын жетілдіруге ықпал ететін танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың көптеген әдістері мен формалары бар. Бұл тәсілдер: іздеу әдісі, талқылау әдісі, талқылау, модельдеу, эскиз. Қазіргі уақытта оқушылардың маңызды міндеттері — оқушыларды ойластырылған оқуға, қажетті ақпараттық мазмұнды игеруге және оқудан оқшаулауға, ҰБТ-ны талдай білуге және оны оқушының бұрыннан бар білімімен байланыстыруға, бағалауға үйрету. Жоғарыда аталған.

Айта кету керек, біз, мұғалімдер күн сайын оқушылардың әртүрлі мәтіндерді жеткілікті деңгейде терең түсінбеуі сияқты проблемаларды байқаймыз – оқу тапсырмалары да, емтихан тестілері мен тапсырмалардағы сұрақтар да, оқушылар көбінесе мәтіндегі негізгі, түйінді сөздерді анықтай алмайды, мәтінді өзгерте алмайды немесе мәтіннің мәнін түсіне алмайды.

Қазақстанда жүргізілген PISA зерттеуінің нәтижелеріне сәйкес қазіргі уақытта тұтас және тұтас емес мәтіндерді түсінбеу үрдісі байқалады.

Бұл ретте функционалдық сауаттылық деңгейін бағалау бойынша жүргізілген алты зерттеудің әрқайсысында еліміздің оқушылары тамаша нәтижелер көрсете алмады. Бұл, әдетте, оқушылардың оқу және басқа пәндер бойынша жеткіліксіз дамыған дағдыларының салдары. Егер PISA әр үш жылда бір рет өткізілетінін ескерсек, өкінішке орай, 2000 жылдардың басынан бастап Қазақстанда жағдай айтарлықтай өзгермейтінін айту қажет.

О.С. Иссерс жүргізген әлеуметтік лингвистикалық эксперимент жоғары сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетіне пилоттық режимде өткізілген екен. Осылай жасау арқылы студенттердің тілдік мәдениетінің деңгейін анықтауға, олардың тіл мәдениетіне, тіл тазалығына деген көзқарастары мен бағаларын білуге мүмкіндік бергенін атап өтеді. Жастрадың тілінде олар үшін үлгі тұлғалар, үлгі орта кімдермен байланысты деген сұрақтар айналасында талдау жұмыстары жүргізіледі. Жастардың санасындағы тіл мәдениеті, сөйлеу мәдениеті деген түсініктер қандай стереотиптермен астарласып жатқаныдығын анықтауға тырысады. Бұл тәсіл де оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамытуда негізгі мәселелерді анықтауға ықпал етеді деп ойлаймыз (Issers, 2019).

D. Gulamova өзінің мақаласында оқушылардың тіл мәдениетін, сөйлеу мәдениетін қалыптастырушы фактор ретінде эвфемизм сөздердің атқаратын рөлі туралы зерттейді. Өзбек тілін оқытуда тілдік материалдардың дұрыс берілуі, дұрыс сөйлеп, жазу, тілдік нормаларға қатысты мәселелерді қозғайды. Эвфемизмді қолдану, оны ана тілі сабақтарында үйретіп, меңгерту оқушылардың прагматикалық құндылықтарын өсіретінін атап өтеді (Gulamova, 2023). Эвфемизм сөздердің жалпы табиғаты адамның эмоционалдық қауіпсіздігі үшін өте маңызды деп автордың пікіріне қосыламыз. Әр халықтың ана тілінде қалыптасқан эвфемизмдер сол халықтың рухани құндылықтарының негізгі көрсеткіштерінің бірі деп ойлаймыз. Бұл тұста оқушылардың айтылым мәдениетін қалыптастырып, дамытуда тілдің мол лексикалық қорын игертудің зор екендігін тағы да дәйектелді десе болады.

Сонымен, 2018 және 2022 жылдары жүргізілген зерттеулер мағынаны түсініп оқу дағдыларын меңгеру деңгейін анықтауға бағытталған. Яғни, оқшылардың мағынаны түсініп оқу деңгейін анықтау үшін мазмұны бірдей стандартты емес мәтіндік тапсырмалар қолданылды. Осы зерттеудің нәтиже лері осындай ұзақ уақыт ішінде 15 жастағы қазақстандық оқушылар жүргізілген зерттеудің барлық бағыттары бойынша, оның ішінде мағынана түсініп оқу бойынша сауаттылықтың шекті деңгейін еңсере алмайтынын көрсетті, бұл қазақстандық оқушылардың басқа елдерде тұратын өз құрдастарынан даярлық деңгейінің айтарлықтай артта екенін білдіреді.

Қорытынды

Мәтіндермен жұмыс жасау арқылы оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамыту тиімді педагогикалық және психологиялық әдістерді қолдануды талап етеді. Бұл әдістер оқушылардың танымдық көкжиегін кеңейтуге, сауаттылық деңгейін арттыруға және зейінін арттыруға көмектеседі. Зерттеу барысында қолданылған мәтіндік әдістер оқушылардың мәтіндердің мағынасын түсіну қабілетін арттыруда және олардың сөйлеу дағдыларын дамытуда тиімділігін көрсетті.

Мәтіндік әдістерді қолдану оқушылардың танымдық және эмоционалды процестеріне жағымды әсер етеді, олардың мәтінді түсінуі мен аналитикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Нәтижесінде оқушылардың сөйлеу мәдениеті

жоғары деңгейге жетеді. Практикалық қолдануға қатысты зерттеу нәтижелері мәтіндік әдістерді оқу процесіне кеңінен енгізуге негіз бола алады. Мұғалімдер бұл әдістерді оқу жоспарына енгізіп, студенттердің сөйлеу мәдениетін дамытуға бағытталған арнайы курстар мен жаттығулар ұйымдастыра алады. Сонымен қатар, бұл зерттеу педагогикалық және психологиялық тәсілдерді үнемі жетілдіруге мүмкіндік беретін әр түрлі жастағы топтар мен пәндер аясында мәтіндік әдістерді қолдану бойынша болашақтағы ғылыми зерттеулердің негізін қалауы мүмкін.

ӘДЕБИЕТТЕР

- A. Larionova A. (2018). Improving Professional Speech Culture of Teachers of Russian Language and Literature. *HELIX*. — 8(1). — 2315–2318. <https://doi.org/10.29042/2018-2315-2318>
- Andrienko O.A. & Bezenkova T.A. (2021). Integration of university students into a new social environment through professionally directed development of speech culture. — *Azimuth of scientific research: pedagogy and psychology*. — 10(34). <https://doi.org/10.26140/anip-2021-1001-0002>
- Байелі Ә. (2016). Мәтінді оқытудағы мультимедиялық технологияларды пайдаланудағы нейролингвистиканың. — *ҚазҰУ Хабаршысы. Филология Сериясы*. — 5, — 120–124.
- Бексұлтанова А. (2012). Мәтінмен жұмыс жасауда сыни тұрғысынан ойлау технологиясын пайдалану. — *Ғылым Және Білім Ғасыры*. — 1–3(33–35). — 109–115.
- Досанбаев Г. (2020). Қазақ тілінің тарихи лексикографиясы: құрылымы мен ұстанымдары. — «*Қайнар*» Университетінің Хабаршысы. — 3. — 26–29.
- Gulamova D. (2023). Euphemism As A Factor In The Development Of Students'speech Culture. — *Modern Science and Research*. — 2(10). — 45–51.
- Issers O.S. (2019). Representations of Speech Culture Through the Prism of Youth Consciousness (According to a Regional Sociolinguistic Experiment). — *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*. — 1854–1867. <https://doi.org/10.17516/1997-1370-0493>
- Klychniyazova G. (2024). Pedagogical approaches to pronunciation: integrating digital dimensions and psychological insights in textbased learning. — *The bulletin*. — 2(408). — 210–221. <https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.717>
- Kondratets I. & Naumenko M. (2022). Psychological and pedagogical support of educators-to-be in speech development of young children. — *Educological Discourse*. — 38–39(3–4). — 47–56. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.3411>
- Kravets R. (2023). Essence of a foreign language teacher's pedagogical technique. — *The sources of pedagogical skills*. — (31). — 111–119. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.31.283333>
- Қаржауова Г. (2011). Мәтінмен жұмыс жүргізудің кейбір қырлары. — *Ғылым Және Білім*. — № 2(23). — 197–200.
- Martina O., Tretiak N. & Hordiichuk M. (2021). Communicative conditions for the formation of speech competence of primary school students (based on pedagogical ideas of Ivan Ohienko). — *Ivan Ohienko And Contemporary Science and Education Scholarly Papers Philology*. — (18). — 116–122. <https://doi.org/10.32626/2309-7086.2021-18-2.116-12>
- Нурбекова Ш. (2022). Айтылым дағдысы бойынша тапсырма құрастыру әдістемесі. — *Филолог Ұстанымы*. — 5 (51). — 24–25.
- Тасыбаева С. (2014). Мәтінмен жұмыс істеу арқылы оқушылардың білім, білік, дағдарыс қалыптастыру, шығармашылыққа баулу. — *Білім Және Ғылым Әлемі*. — 4. — 3–6.
- Түсіпбекова З. (2011). Қазақ тілін дамыта оқыту барысында мәтінмен жұмыс жасау әдістері. — *ҚЭУ Жаршысы*. — 2. — 100–103.

REFERENCES

- A. Larionova (2018). Improving Professional Speech Culture of Teachers of Russian Language and Literature. *HELIX*. — 8(1). — 2315–2318. <https://doi.org/10.29042/2018-2315-2318>
- Andrienko O.A. & Bezenkova T.A. (2021). Integration of university students into a new social environment through professionally directed development of speech culture. — *Azimuth of scientific research: pedagogy and psychology*. — 10(34). <https://doi.org/10.26140/anip-2021-1001-0002>
- Bayeli A. (2016). Neurolinguistics in the use of multimedia technologies in teaching text. — *Herald of KazNU. Series of Philology*. — 5. — 120–124.
- Beksultanova A. (2012). Use of critical thinking technology in working with the text. — *Century of Science and Education*. — 1–3(33–35). — 109–115.
- Dosanbaev G. (2020). Historical lexicography of the Kazakh language: structure and positions. — «*Kainar*» University Bulletin. — 3. — 26–29.
- Gulamova D. (2023). Euphemism As A Factor In The Development Of Students'speech Culture. *Modern*

Science and Research. — 2(10). — 45–51.

Issers O.S. (2019). Representations of Speech Culture Through the Prism of Youth Consciousness (According to a Regional Sociolinguistic Experiment). — *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences.* — 1854–1867. <https://doi.org/10.17516/1997-1370-0493>

Klychniyazova G. (2024). Pedagogical approaches to pronunciation: integrating digital dimensions and psychological insights in textbased learning. — *The bulletin.* — 2(408). — 210–221. <https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.717>

Kondratets I. & Naumenko M. (2022). Psychological and pedagogical support of educators-to-be in speech development of young children. *Educological Discourse.* — 38–39(3–4). — 47–56. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.3411>

Karzhauova G. (2011). Some aspects of working with text. — *Science and Education.* — No. 2(23). — 197–200.

Kravets R. (2023). Essence of a foreign language teacher's pedagogical technique. — *The sources of pedagogical skills.* — (31). — 111–119. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.31.283333>

Martina O., Tretiak N. & Hordiichuk M. (2021). Communicative conditions for the formation of speech competence of primary school students (based on pedagogical ideas of Ivan Ohienko). — *Ivan Ohienko And Contemporary Science and Education Scholarly Papers Philology.* — (18). — 116–122. <https://doi.org/10.32626/2309-7086.2021-18-2.116-12>

Nurbekova Sh. (2022). Methodology for creating a task on pronunciation skills. — *Philologist Opinion.* — 5 (51). — 24–25.

Tasybayeva S. (2014). By working with the text, students' knowledge, skills, crisis formation, creativity. — *World of Education and Science.* — 4. — 3–6.

Tusipbekova Z. (2011). Methods of working with the text during the development and teaching of the Kazakh language. — *KEU Herald.* — 2. — 100–103.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Г.Б. Аргингазинова ҚАЗАҚСТАНДА ДИРИЖЕРЛІК-ХОРЛЫҚ БІЛІМІНІҢ ЖҮЙЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ФАКТОРЛАРЫ.....	7
М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул АРАЛАС ОҚЫТУДА ЭЛЕКТРОНДЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНЕ ӘСЕРІ.....	22
Б. Дилдебай, С. Адиканова, В. Войчик, А. Кадырова УНИВЕРСИТЕТТІҢ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ АРХИТЕКТУРАСЫНЫҢ МАҚСАТТЫ ЖАҒДАЙЫН ЗЕРТТЕУ.....	38
Е. Ергөбек, Е. Досымов, S. Eser КВАНТТЫҚ ФИЗИКА БӨЛІМІНДЕГІ БІЛІМДІ ӨТКЕН КЕЗІНДЕГІ ҚАТЕЛІКТЕРДІ АЛДЫН АЛУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІСТЕРІ.....	49
Д.А. Ердембекова, А.И. Булшекбаева, Ж.Б. Саткенова МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫСЫН РЕДЖИО ЭМИЛИЯ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ ДАМУДЫҢ ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	62
Ж.Е. Зулпыхар, А. Нұрланқызы, Л. Рохая, Н. Карелхан ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ЖӘНЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЕНГІЗУ.....	77
Н. Ибадильдин, А. Нургужина, Д. Жумалдинова, Ш. Борашова ASTANA IT UNIVERSITY-ДЕ «АТ-МЕНЕДЖМЕНТ» БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ОДАН ӘРІ ЖЕТІЛДІРУ.....	90
Р.К. Измагамбетова СНАТГРТ ИНТЕГРАЦИЯСЫ: БІЛІМ БЕРУ ҚОСЫМШАСЫНА ЖАН-ЖАҚТЫ ШОЛУ.....	101
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, А.Ж. Турикпенова, К.Е. Хасенова, З.Қ. Тешабоева ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫ – ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ	110
Э. Кауынбаева, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНДА БИОЛОГИЯЛЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....	124
А.Б. Кенесары, А.Ж. Сейтмұратов, Н.Ю. Фоминых, Г. Пилтен, П. Пилтен МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНДЕГІ САНДЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕШІМДЕР.....	137
Г. Клычнязова, Ж. Дәулетбекова ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫ.....	148
А. Куралбаева, Ж. Садуова, Г. Абылова, А. Тасова ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: ҚАЗІРГІ	

ҮРДІСТЕР МЕН БОЛАШАҚТАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР.....	161
М.У. Мукашева, А.А. Өмірзақова, С.Г. Григорьев, А.Х. Давлетова МЕКТЕПТЕ ИММЕРСИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ШАРТТАРЫ: ПИЛОТТЫҚ ЗЕРТТЕУ.....	176
А.Ж. Мурзалинова, Ж.А. Макатова, Л.С. Альмагамбетова, А.Н. Иманова, А.Е. Зейнелова ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИЗАЙН ТҰЖЫРЫМДАМАЛАРЫ НЕГІЗІНДЕ ҚАЗАҚСТАН ПЕДАГОГТЕРІНІҢ ҚӘСІБИ ДАМУЫН ЖОБАЛАУ.....	191
Ф. Наметкулова, Е. Тасболат, Г. Баймбетова, А. Сугирбекова МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФИЗИКА ЕСЕПТЕРІН ТАЛДАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	212
А.Р. Сабдалиева, Г.А. Орынханова ЕРМЕК ТҮРСҮНОВ ШЫҒАРМАШЫЛАРЫН ОҚУ БАРЫСЫНДА МӘНІНДІ ОҚУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	233
Ә.Х. Сарыбаева, Ж.И. Исаева, Али Чорух БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРГЕ «ФИЗИКАНЫҢ КОМПЬЮТЕРЛІК ӘДІСТЕРІ» ПӘНІН ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНЫП АДАПТИВТІ ОҚИТУ ӘДІСТРІ.....	246
Б.Ш. Тұрғанбаева, Ж. Сапарқызы, А.М. Өтешқалиева БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ.....	266
Г.М. Усайнова, А.Ж. Сейтмұратов, Г.Б. Исаева, А.А. Куралбаева, А.Ж. Изекенова ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТТЕРДЕ МАТЕМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЙЫНДАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ.....	276

ЭКОНОМИКА

О. Абралиев, А. Баймбетова, Ж. Кусмолдаева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БИДАЙ ӨНДІРУ ДИНАМИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУЫ.....	291
И.Т. Айнабекова, А.Д. Ажигулова, М.Ж. Есенова, ҚАЗАҚСТАННЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫСЫН БАСҚАРУДЫҢ ЖЕКЕЛЕГЕН ПРОБЛЕМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	308
З.А. Арынова, В.П. Шеломенцева, С.Е. Қайдарова, С.В. Золотарева, Д.С. Бекниязова ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУ ҮРДІСТЕРІ.....	318
Ж.Қ. Басшиева, Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, Ж. Мырзабек, А.К. Адельбаева ӘЛЕМДІК ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМҒА КӨШУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ: ҚР АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАР МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	334
Г.Б. Есенғараева, А.К. Бекхожаева, Б.Х. Айдосова, Г.Н. Аппақова БИЗНЕСТІ ДАМУЫТУДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖОЛДАРЫН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	346

Е.М. Жусупов, Ж.Т. Темірханов, А.С. Бекболсынова ЖАСЫЛ ҚАҒАЗДАР НАРЫҒЫН БОЛЖАУДА ТЕРЕҢ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ- ТІ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ.....	360
А.С. Карбозова, Э.С. Балапанова, А.К. Бекхожаева, Г.Б. Дузельбаева, Г.Ш. Шайхисламова, А.А. Куралбаев АЙМАҚТЫҢ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ БАСҚАРУ (ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА).....	373
К.В. Маленко, А.А. Құрманалина ЭЛЕКТРОНДЫҚ МАРКЕТИНГ: ӘЛЕМДЕГІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭЛЕКТРОНДЫҚ КОММЕРЦИЯНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ТРЕНДТЕРІ.....	388
Д.М. Мұсаева ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒАНДАНУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА	406
П.Қ. Салибекова, Ә.К. Қожахметова, Ж.Н. Тажиева, У.Д. Сандықбаева ЖОҒАРЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР НАРЫҒЫНДА ЖОБАЛЫҚ БАСҚАРУДЫ ҚОЛДАНУ: ЖАСЫЛ ЭНЕРГЕТИКА САЛАСЫНА БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ШОЛУ	418
К.Б. Сатымбекова, А.Е. Есенова, Г.А. Куаналиева, Ғ.Е. Керімбек ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ БОЙЫНША НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ.....	431
Ш.Ж. Сейітжағыпарова, Ш. Қосымбаева, Ж. С. Булхаирова, Б.К. Нурмаганбетова, О.Ж. Жадигерова ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АГРОТУРИСТІК ДАМУ: АУЫЛДЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ЗАМАНАУИ БАСҚАРУ.....	446
А.О. Сыздықова ЦИФРЛЫҚ БРЕНДИНГТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫН АНЫҚТАУ.....	462
Н.А. Урузбаева, М.Х. Каражанова ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТУРИЗМ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ АҚМОЛА ОБЛЫСЫНЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ.....	474
Чжай Сюань, Ж. Жұман, Ә.В. Хамзаева ҚАЗАҚСТАННАН ҚЫТАЙҒА ГАЗ ТАСЫМАЛДАУДЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН КЕЛЕШГІ.....	490

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Г.Б. Аргингазинова СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ДИРИЖЕРСКО-ХОРООВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	7
М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ РЕСУРСОВ В СМЕШАННОМ ОБУЧЕНИИ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНУЮ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ...22	
Б. Дилдебай, С. Адиканова, В. Войчик, А. Кадырова ИССЛЕДОВАНИЕ ЦЕЛЕВОГО СОСТОЯНИЯ АРХИТЕКТУРЫ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ УНИВЕРСИТЕТА.....	38
Е. Ергобек, Е. Досымов, S. Eser ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ПРОФИЛАКТИКИ ОШИБОК ПРИ СДАЧИ ЕНТ ПО РАЗДЕЛУ КВАНТОВОЙ ФИЗИКИ.....	49
Д.А. Ердембекова, А.И. Булшекбаева, Ж.Б. Саткенова ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ РЕДЖИО ЭМИЛИЯ.....	62
Ж.Е. Зулпыхар, А. Нұрланқызы, Л. Рохая, Н. Карелхан РАЗВИТИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ВНЕДРЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	77
Н. Ибадильдин, А. Нургужина, Д. Жумалдинова, Ш. Борашова ДАЛЬНЕЙШЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ИТ-МЕНЕДЖМЕНТ» В ASTANA IT UNIVERSITY.....	90
Р.К. Измагамбетова ИНТЕГРАЦИЯ СНАТGPT В ОБУЧЕНИЕ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ.....	101
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, А.Ж. Турикпенова, К.Е. Хасенова, З.Қ. Тешабоева ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ – КОМПОНЕНТ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ.....	110
Э. Кауынбаева, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ БИОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ВУЗЕ.....	124
А.Б. Кенесары, А.Ж. Сейтмұратов, Н.Ю. Фоминых, Г. Пилтен, П. Пилтен ЦИФРОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ В МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ МАТЕ МАТИКЕ.....	137
Г.Н. Клычниязова, Ж. Дәулетбекова ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ.....	148
А. Куралбаева, Ж. Садуова, Г. Абылова, А. Тасова ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИЕ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В БУДУЩИЕ ВЫЗОВЫ.....	161

М.У. Мукашева, А.А. Омирзакова, С.Г. Григорьев, А.Х. Давлетова УСЛОВИЯ БЕЗОПАСНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИММЕРСИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ШКОЛЕ: ПИЛОТНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ.....	176
А.Ж. Мурзалинова, Ж.А. Макатова, Л.С. Альмагамбетова, А.Н. Иманова, А.Е. Зейнелова ПРОЕКТИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ КАЗАХСТАНА НА ОСНОВЕ КОНЦЕПТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА.....	191
Ф. Наметкулова, Е. Тасболат, Г. Баймбетова, А. Сугирбекова МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ У ШКОЛЬНИКОВ НАВЫКОВ АНАЛИЗА ЗАДАЧ ПО ФИЗИКЕ.....	212
Р.Б. Сабдалиева, Г.А. Орынханова ФОРМИРОВАНИЕ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЕРМЕКА ТУРСУНОВА.....	233
А.Х. Сарыбаева, Ж.И. Исаева, Али Чорух МЕТОДЫ АДАПТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ ПО ПРЕДМЕТУ «КОМПЬЮТЕРНЫЕ МЕТОДЫ ФИЗИКИ» ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ	246
Б.Ш. Турганбаева, Ж. Сапаркызы, А.М. Утешкалиева РЕАЛИЗАЦИЯ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	266
Г.М. Усайнова, А.Ж. Сейтмуратов, Г.Б. Исаева, А.А. Куралбаева, А.Ж. Изекенова МЕТОДИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕМАТИКИ В ВУЗЕ.....	276

ЭКОНОМИКА

О. Абралиев, А. Баймбетова, Ж. Кусмолдаева ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ПРОИЗВОДСТВА ПШЕНИЦЫ В КАЗАХСТАНЕ.....	291
И.Т. Айнабекова, А.Д. Ажигулова, М.Ж. Есенова ОТДЕЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ КАЗАХСТАНА.....	308
З.А. Арынова, В.П. Шеломенцева, С.Е. Кайдарова, С.В. Золотарева, Д.С. Бекниязова ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	318
Ж.К. Басшиева, Э.С. Балапанова, А.К. Джусибалиева, Ж. Мырзабек, А.К. Адельбаева ЦИФРОВИЗАЦИЯ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К НО- ВОМУ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМУ УКЛАДУ: ВЫВОДЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ АПК В РК.....	334
Г.Б. Есенгараева, А.К. Бекхожаева, Б.Х. Айдосова, Г.Н. Аппакова ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕРОПРИЯТИЙ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА.....	346

Е.М. Жусупов, Ж.Т. Темирханов, А.С. Бекболсынова ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГЛУБОКОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНКА ЗЕЛЕННЫХ БУМАГ	360
А.С. Карбозова, Э.С. Балапанова, А.К. Бекхожаева, Г.Б. Дузельбаева, Г.Ш. Шайхисламова, А.А. Куралбаев УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ РЕГИОНА В РАЗВИТИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА (НА ПРИМЕРЕ КЫЗЫЛОРДИНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	373
К.В. Маленко, А. А. Курманалина ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ: РЫНОК ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В КАЗАХСТАНЕ.....	388
Д.М. Мусаева ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	406
П.К. Салибекова, А.К. Кожаметова, Ж.Н. Тажиева, У.Д. Сандыкбаева ПРИМЕНЕНИЕ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА РЫНКЕ ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО ОТРАСЛИ ЗЕЛеной ЭНЕ РГЕТИКИ.....	418
К.Б. Сатымбекова, А.Е. Есенова, Г.А. Куаналиева, Г.Е. Керимбек ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ И ПУТИ ЕЕ РЕШЕНИЯ.....	431
Ш.Ж. Сейтжагипарова, Ш. Косымбаева, Ж.С. Булхаирова, Б.К. Нурмаганбетова, О.Ж. Жадигерова АГРОТУРИСТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ В КАЗАХСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ СЕЛЬСКОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРОЙ.....	446
А.О. Сыздықова ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРЕДПОСЫЛОК ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОГО БРЕНДИНГА.....	462
Н.А. Урузбаева, М.Х. Каражанова ОСОБЕННОСТИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА АКМОЛИНСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ОСНОВЫ ЕЕ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ.....	474
Чжай Сюань, Ж. Жуман, А.В. Хамзаева СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАСПОРТИРОВКИ ГАЗА ИЗ КАЗАХСТАНА В КИТАЙ	490

CONTENTS

PEDAGOGYR

G.B. Argingazinova SOCIAL AND CULTURAL FACTORS OF ESTABLISHMENT OF CONDUCTOR CHORAL EDUCATION SYSTEM IN KAZAKHSTAN.....	7
M.S. Balganova, E.T. Adylbekova, H.I. Bulbul THE IMPACT OF THE USE OF ELECTRONIC RESOURCES IN BLENDED LEARNING ON THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER.....	22
B. Dildebai, S. Adikanova, Waldemar Wojcik, A. Kadyrova RESEARCH OF THE TARGET STATE OF THE UNIVERSITY INFORMATION SYSTEMS ARCHITECTURE.....	38
E. Ergobek, E. Dosymov, S. Eser PEDAGOGICAL METHODS OF PREVENTION OF ERRORS WHEN PASSING THE UNT IN SECTION QUANTUM PHYSICS.....	49
D. Erdembekova, A. Bulshekbayeva, Zh. Satkenova DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON REGGIO EMILIA TECHNOLOGY.....	62
Zh.E. Zulpykhar, A. Nurlankyzy, R. Latip, N. Karelkhan DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION AND THE INTRODUCTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	77
N. Ibadildin, A. Nurguzhina, D. Zhumaldinova, Sh. Borashova FURTHER IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL PROGRAM IT MANAGEMENT AT ASTANA IT UNIVERSITY.....	90
R.K. Izmagambetova INTEGRATING CHATGPT INTO TRAINING: COMPREHENSIVE REVIEW OF EDUCATIONAL APPLICATIONS.....	101
G.K. Ismailova, G.B. Grigorieva, A.Zh. Turikpenova, K.E. Khasenova, Z.K. Teshaboeva READING LITERACY IS A COMPONENT OF FUNCTIONAL LITERACY.....	110
E. Kauynbayeva, A.D. Maimatayeva, S.V. Sumatokhin THE EXPERIENCE OF USING MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES IN TEACHING BIOLOGICAL DISCIPLINES AT THE UNIVERSITY.....	124
A.B. Kenessary, A.Zh. Seitmuratov, N.Y. Fominykh, G. Pilten, P. Pilten DIGITAL PEDAGOGICAL SOLUTIONS IN THE METHODOLOGY OF TEACHING MATHEMATICS.....	137
G. Klychniyazova, Zh. Dauletbekova PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR DEVELOPING STUDENTS’ SPEECH CULTURE.....	148
A. Kuralbayeva, J. Saduova, G. Abylova, A. Tasova INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGIES INTO EDUCATION: CURRENT TRENDS AND FUTURE CHALLENGES.....	161
M. Mukasheva, A. Omirzakova, S.G. Grigoriev, A.H. Davletova CONDITIONS FOR THE SAFE USE OF IMMERSIVE TECHNOLOGIES IN	

SCHOOLS: A PILOT STUDY.....	176
A.Zh. Murzalinova, Zh.A. Makatova, L.S. Almagambetova, A.N. Imanova, A.E. Zeynelova	
DESIGNING PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN KAZAKHSTAN BASED ON TEACHING DESIGN CONCEPTS.....	191
F. Nametkulova, Y. Tasbolat, G. Baimbetova, A. Sugirbekova	
METHODOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOLCHILDREN'S SKILLS IN ANALYZING PHYSICS PROBLEMS.....	212
R.B.Sabdaliyeva¹, G.A.Orynkhanova	
FORMATION OF MEANINGFUL READING WHEN STUDYING THE WORKS OF ERMEK TURSUNOV.....	233
A.Kh. Sarybayeva, Zh.I. Issayeva, Ali Choruh	
THE METHOD OF ADAPTIVE LEARNING WITH THE USE OF DIGITAL RESOURCES FOR THE SUBJECT «COMPUTER METHOD OF PHYSICS» FOR FUTURE TEACHERS.....	246
B.Sh. Turganbaeva, Zh. Saparkyzy, A.M. Uteshkalieva	
IMPLEMENTATION OF INTER-SUBJECT CONNECTIONS IN MATHEMATICS LESSONS IN PRIMARY SCHOOL.....	266
G.M. Ussainova, A.Zh. Seitmuratov, G.B. Issayeva, A. Kuralbayeva, A.ZH. Izekenova	
METHODOLOGY FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MATHEMATICS TEACHERS AT UNIVERSITY.....	276

EKONOMICS

O. Abraliyev, A. Baimbetova, Zh. Kusmoldayeva	
ECONOMETRIC ANALYSIS OF WHEAT PRODUCTION DYNAMICS IN KAZAKHSTAN.....	291
I.T. Ainabekova, A.D. Azhigulova, M.Zh. Yessenova	
SOME PROBLEMATIC ASPECTS OF PUBLIC FINANCE MANAGEMENT IN KAZAKHSTAN.....	308
Z.A. Arynova, V.P. Shelomentseva, S.E. Kaidarova, S.V. Zolotareva, D.S. Bekniyazova	
TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN THE CON- TEXT OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY.....	318
Zh. Bashieva, E.S. Balapanova, A. Jussibaliyeva, ZH. Myrzabek, A. Adelbayeva	
DIGITIZATION OF THE WORLD ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSITION TO A NEW TECHNOLOGICAL STORY: CONCLUSIONS AND OPPORTUNITIES FOR THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN THE RK.....	334
G. Yessengarayeva, A. Bekkhozhayeva, B. Aidosova, G. Appakova	
WAYS TO IMPROVE FINANCIAL SUPPORT MEASURES FOR BUSINESS DEVELOPMENT.....	346
Y.M. Zhusupov, Zh.T. Temirkhanov, A.S. Bekbolsynova	
POSSIBILITIES OF APPLYING DEEP ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FORE- CASTING THE GREEN SECURITY MARKET.....	360
A.S. Karbozova, E. Balapanova, A.K. Bekkhozhaeva, G.B. Duzelbaeva, G.Sh.	

Shaikhislamova, A.A. Kuralbayev MANAGING THE INVESTMENT ACTIVITY OF THE REGION IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE (ON THE EXAMPLE OF THE KYZYLORDA REGION).....	373
K.V. Malenko, A.A. Kurmanalina ELECTRONIC MARKETING: FEATURES AND TRENDS OF ELECTRONIC COMMERCE IN THE WORLD AND IN KAZAKHSTAN.....	388
D.M. Mussayeva THE DIGITAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE TRANSFORMATION OF THE GLOBAL ECONOMY.....	406
P.Q. Salibekova, A.K. Kozhakhmetova, Zh.N. Tazhiyeva, E. Keser APPLYING PROJECT MANAGEMENT IN THE HIGH-TECH MARKET: BIBLIOMETRIC REVIEW ON THE GREEN ENERGY INDUSTRY.....	418
K. Satymbekova, A. Yessenova, G. Kuanaliyeva, G. Kerimbek THE MAIN CHALLENGES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN FINANCIAL SERVICES AND SOLUTIONS TO OVERCOME THEM.....	431
Sh. Seiitzhagyparova, Sh. Kossymbayeva, Zh. Bulkhairova, B. Nurmaganbetova, O. Zhadigerova AGROTURISTIC DEVELOPMENT: MANAGEMENT OF RURAL SOCIAL INFRASTRUCTURE IN KAZAKHSTAN.....	446
A. Syzdykova DETERMINING THE PREREQUISITES FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF DIGITAL BRANDING.....	462
N.A. Uruzbayeva, M.H. Karazhanova FEATURES OF ECOLOGICAL TOURISM OF AKMOLA REGION AS THE BASIS OF ITS SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT.....	474
Zhai Xuan, J. Juman, A.V. Khamzayeva STATUS AND PROSPECTS OF GAS TRANSPORTATION TO CHINA FROM KAZAKHSTAN.....	490

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 20.06.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 3.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19